

Groene schoolpleinen in Zaanstad

In tien jaar tijd zestig schoolpleinen vergroenen. De ambitie van de gemeente Zaanstad ligt hoog, maar dankzij de samenwerking met scholen lijkt het te gaan lukken. Zaanstad geeft je graag inzicht in hun aanpak en uitdagingen. Ontdek welke impact dit heeft op kinderen en buurtbewoners.

GEZONDE
SCHOOL
PLEINEN

Een project van Jantje Beton
en IVN Natuureducatie

De gemeente Zaanstad

- ✓ Telt ruim 160.000 inwoners
 - ✓ Heeft ongeveer 65 schoolpleinen
 - ✓ Waarvan 14 groenblauwe schoolpleinen en zo'n 10 in ontwikkeling
 - ✓ Werkt aan natuurlijke en speelse schoolpleinen sinds 2022
 - ✓ Vindt dit belangrijk, om kinderen zo buiten in het groen te kunnen laten bewegen. In 2032 wil Zaanstad, in samenwerking met de scholen en koepels, alle schoolpleinen vergroend hebben.
-

Tips van de gemeente Zaanstad

- Overweeg om een **procesbegeleider** in dienst te nemen om scholen die vastlopen te ondersteunen.
- Controleer pleinen op **vervuilde grond** en **grondwaterpeil**. Soms zijn moestuinen of wadi's niet haalbaar. Bomen en heesters zijn dan een goed alternatief.
- **Blijf foto's en verhalen delen** van scholen met een groen plein. Daarmee inspireer je scholen die nog niet direct enthousiast zijn om te vergroenen.
- Neem veiligheidsmaatregelen, bijvoorbeeld bij hoge bomen. **Markeer bij klimbomen de takken**, zodat kinderen weten tot welke hoogte ze mogen klimmen.

“Het voorplein van de Windroos is omgetoverd tot groene oase. Met beplanting, klim- en klauterpaadjes, houten speeltoestellen met een natuurlijke uitstraling, een mandschommel, zandbak met waterpomp, klimparcours, heuveltjes, boomstammetjes, muurtjes en ruimte om lekker te crossen met de fietsjes!”

Linda Ooijevaar-Zelvelder,
leerkracht Basisschool de Windroos

Zaanstadse werkgroep Groene Schoolpleinen

In 2019 organiseerde Marc van de Geer, directeur van Evangelische Basisschool Het Schatrijk, een dag voor scholenkoepel Agora. Over het belang van groen voor de ontwikkeling van kinderen. Dit leidde tot een plan voor vergroening van de schoolpleinen in Zaanstad.

Tegelijkertijd had de gemeente plannen voor het vergroenen van schoolpleinen, via het programma Klimaattafels, ondersteund door IVN. Zo'n twintig scholen kregen toen regentonnen en drie bomen per plein. De gemeente wilde het onderwijs aanhaken bij klimaatadaptatie en vergroenen.

In januari 2022 was er een gezamenlijke startbijeenkomst waarbij alle scholen een intentieverklaring ondertekenden om in de komende 10 jaar alle 60 scholen te vergroenen. Een werkgroep met Zaans Milieucentrum, IVN, scholen en de gemeente begon aan dit project. **Marc van der Geer** is nu lid van de werkgroep Groene Schoolpleinen en benadrukt het belang van deze samenwerking:

“Een groen schoolplein is op dit moment heel belangrijk. Als je bedenkt dat zo'n beetje één op de drie kinderen nooit buitenspeelt... Het onderwijs heeft een grote verantwoordelijkheid om de buitenomgeving superbelangrijk te maken voor kinderen. Om daar te spelen en ook om daar een deel van het onderwijs te ontvangen. Er is veel onderzoek beschikbaar dat de buitenruimte heel geschikt is om onderwijsruimte te realiseren. Voor taal, gedrag, spel en motorische ontwikkeling.”

In 2032 alle schoolpleinen groen

Met het oog op 2032 wil Zaanstad alle schoolpleinen vergroenen, ongeveer zes per jaar. Inmiddels hebben twintig scholen zich hiervoor aangemeld, en dat aantal groeit gestaag. Het uitgangspunt van de werkgroep en gemeente is dat er brede steun moet zijn van leraren, schoolleiding en medezeggenschapsraad. Zonder deze steun wordt er niet gepusht. Ook bij nieuwbouw ligt de focus op groene schoolpleinen. **Janneke Oosterman** (voormalig directeur Tamarinde) vertelt wat de vergroening van het schoolplein haar school heeft opgeleverd:

“Kinderen willen nu meer buiten spelen en zijn veel samen aan het spelen. We geven kinderen de kans om op een betekenisvol en mooi plein te spelen. Waarbij er minder conflicten zijn en meer manieren om te spelen dan alleen met een bal of een springtouw. We zien dat ouders met verschillende culturele achtergronden met elkaar in gesprek raken op het plein. Dat gebeurt nu spontaan doordat kinderen met elkaar spelen.”

“Op ons plein zijn grote groenvakken met hoogteverschillen aangebracht, met daartussen allerlei sluipdoor-kruipdoorpaadjes. De verwijderde tegels zijn gebruikt om muurtjes te maken voor groenvakken en een zitplek. In het midden van het plein is een groot klim- en klauterparcours gebouwd, met aan één kant een glijbaan. Water uit de waterpomp komt via diverse geultjes in de zandbak terecht, waar lekker met modder gespeeld kan worden. Tot slot is er een huttenbouwplek en zijn er een aantal sport- en speeltoestellen, zoals duikelrekken, een piramide van touwen, een basket, en een met hout omheinde voetbalkooi.”

Janneke Oosterman, voormalig directeur Tamarinde

Zaanstad helpt scholen vergroenen

Voor het vergroenen van schoolpleinen zet de gemeente Zaanstad de werkgroep Groene Schoolpleinen in. Zij verzorgen algemene kennisbijeenkomsten waar scholen elkaar ontmoeten en ter inspiratie goede voorbeelden delen. Zoals deze van **Marc van der Geer** (werkgroep Groene Schoolpleinen):

“Het aantal incidenten in de gymzaal neemt af en je ziet verandering in het gedrag van de kinderen. Een kaal, open schoolplein is een ruimte waar niet elk kind zich veilig voelt. Met een plein met veel groen, veel mogelijkheden voor beweging, veel avontuur, veel ruimte voor verwondering... dan vallen alle gedragsproblemen weg. Dat is toch een geweldig effect!”

Scholen die met een groen schoolplein aan de slag willen, krijgen een bezoekje van iemand van de gemeente en een ervaren schooldirecteur (beide uit de werkgroep). Zij bespreken dan met de scholen de ideeën, visie en geven tips over beheer en onderhoud. Eventueel krijgen de scholen door Marc een ontwerper aangedragen.

De gemeente zet in op een goed ontwerp met de hulp van ontwerpers van Springzaad, een stichting die zich inzet voor meer ruimte voor natuur en kinderen. De gemeente controleert ieder ontwerp. De afdeling Huisvesting kijkt mee naar bekabeling en Kadaster-zaken.

De gemeente heeft de wens om nog meer integraal te werken. Klimaat en onderwijs weten elkaar goed te vinden, het sociaal domein, sociale veiligheid en sport kunnen nog beter aansluiten. Een andere uitdaging is vandalisme en openstelling voor de buurt. Scholen zijn daar op dit moment nog terughoudend in. Daarom zoekt de gemeente nog naar oplossingen en goede voorbeelden van andere gemeenten.

Financiering en ondersteuning

Zaanstad steekt in op een gefaseerde aanpak en noemt een benodigd basisbudget van 32.500 euro per schoolplein. 2.500 euro is bedoeld voor ontwerpkosten, 2.500 voor educatie en 27.500 euro voor fysieke aanpassingen. Gedurende de jaren kunnen scholen uitbreiden en elementen toevoegen. Deze aanpak zorgt voor meer draagvlak en betrokkenheid bij leraren, leerlingen en ouders.

In de praktijk draagt de gemeente 5.000 euro bij in natura. Denk aan bomen, beplanting en houtsnippers. Ook scholen wordt gevraagd zelf een bijdrage van 5.000 euro te doen. Vanuit de koepel ontvangen scholen in de meeste gevallen ook nog 5.000 euro.

Scholen kunnen het hele jaar door de subsidie bij de gemeente aanvragen en zijn zelf verantwoordelijk voor extra financiering uit acties en fondsen. Ook qua planning staan ze zelf aan het roer.

“Er zijn verschillende hoekjes waar kinderen lekker kunnen klimmen en klauteren, diverse hutten en beplanting, muurtjes en paaltjes waardoor er veel plekjes ontstaan om je te verstoppertje te doen of renspelletjes te doen of even rustig te spelen. Er is een houten klimhut geplaatst met brandweerstang en glijelement. Bij een van de zandspeelplekjes is een watergoot gemaakt. Soms zitten hele klassen tegelijk met het water en zand te spelen. Het water stroomt richting de moestuin. In die moestuin groeit en bloeit van alles. Een van de leerkrachten houdt deze samen met de kinderen bij. De oogst verkopen de kinderen in het bijbehorende marktkraampje.”

Marc van de Geer, directeur Bs Het Schatrijk

Elkaar inspireren over groene schoolpleinen

Zodra een school aan een groen schoolplein gaat werken, wordt de leerlingenraad betrokken. Samen bespreken ze haalbare ideeën en delen die ideeën met andere leerlingen. Het doel is vooral elkaar inspireren. Er worden geen beloftes gedaan die niet waargemaakt kunnen worden. **Janneke Oosterman** (voormalig directeur Tamarinde) vertelt hoe dat proces bij haar school verliep:

“Samenwerking was heel belangrijk, wij zijn natuurlijk goed in het geven van onderwijs, maar niet in het ontwerpen van een speelplek. Kinderen hadden veel ideeën en mochten ook meehelpen. Er wordt tot nu toe niks kapot gemaakt, het gaat gewoon goed. Buurtbewoners vonden dat wel spannend, die hebben we dus ook meegenomen. Die betrokkenheid is heel belangrijk.”

De gemeente heeft de wens om nog meer integraal te werken. Klimaat en onderwijs weten elkaar goed te vinden, het sociaal domein, sociale veiligheid en sport kunnen nog beter aansluiten. Een andere uitdaging is vandalisme en openstelling voor de buurt. Scholen zijn daar op dit moment nog terughoudend in. Daarom zoekt de gemeente nog naar oplossingen en goede voorbeelden van andere gemeenten.

“

Natasja Groothuismink & Wessel Breunesse

Wethouders (o.a. Onderwijs & Klimaat)

Vanuit klimaat en onderwijs zijn wij samen het gezicht van groene schoolpleinen. Kinderen spelen op een groen schoolplein anders met elkaar, hun motoriek verbetert en door het diverse speelaanbod geldt niet meer het recht van de sterkste. Tegelijkertijd realiseren we met groene schoolpleinen meer ruimte voor waterberging, natuurontwikkeling en biodiversiteit.

Voor ons als bestuurders is dit project dan ook heel tastbaar. We zien letterlijk wat er nu gebeurt met kinderen in vergelijking met hoe ze voor de vergroening met elkaar speelden. Daarom vertellen we graag ons verhaal en willen we andere bestuurders ook meegeven: doe het gewoon, ontdek hoe leuk het is en welk concreet resultaat je bereikt.

Het streven is om alle schoolpleinen binnen tien jaar aan te pakken. Daarbij blijven we aandacht houden voor budget en het blijvend onderhoud dat zo'n plein verlangt.

Het enthousiasmeren van scholen vergt nog aandacht, het gevoel van prioriteit moet nog neerdalen. Maar de hittestress stimuleert steeds meer scholen om er toch wat mee te doen.

Wij hebben het geluk dat er vanuit een ervaren schoolbestuur, dus bottom-up, ambities waren om schoolpleinen te vergroenen. Dit zorgt voor energie en enthousiasme. Dit kwam mooi samen met onze ambities om de stad groener te maken tegen klimaatverandering.

Tips van Natasja Groothuismink en Wessel Breunesse:

- Houd je beleid kort en simpel, het is vooral een kwestie van doen. **En hoe simpeler de ambitie, hoe makkelijker het is om je daaraan te verbinden.**
- Streef naar een **bottom-up-aanpak** door het schoolbestuur en leraren mee te laten denken. Bij ons zorgde het voor veel enthousiasme en draagvlak. Bovendien is het fijn om met mensen om tafel te zitten die weten hoe een schoolplein gebruikt wordt.
- Blijf **als bestuurder je verhaal delen** om anderen te inspireren. Laat concrete resultaten zien of nodig andere bestuurders uit om op locatie te komen kijken.

”

Zaanstad in beeld:

“Als je kunstjes kunt oefenen,
kun je het ook veel beter bij gym...”

Dit document is in 2023/2024 opgesteld door Jantje Beton en IVN
Natuureducatie in samenwerking met de gemeente Zaanstad en diverse
Zaanse scholen.

Meer lezen?

Kijk snel naar
de aanpak van:

Gezonde schoolpleinen is een project van

ivn natuur
educatie

JANTJE **BETON**